

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. spalio 20 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko (pranešėjas), Algirdo Taminsko ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovo Ž. Ž.** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. K. ieškinį atsakovui Ž. Ž. dėl skolos priteisimo; trečiasis asmuo G. K..

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių nepagrįstą praturtėjimą ir paskolos sutartį, taip pat šalių dispozityvumo, rungimosi principus, draudimą peržengti ieškinio ir apeliacinio skundo ribas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė priteisti iš atsakovo 5000 Eur skolos, 5 proc. metines palūkanas nuo 2018 m. vasario 21 d. iki bylos iškėlimo teisme dienos (2019 m. lapkričio 27 d.), 5 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas nurodė, kad 2017 m. lapkričio 30 d. atsakovui paskolino 5000 Eur, pervedęs į atsakovo banko sąskaitą, rašytinė sutartis sudaryta nebuvo, atsakovas laiku skolos negrąžino. Ieškovas nesutiko su atsakovo argumentais, kad jo reikalaujamais pinigais buvo įvykdyta prievolė už trečiąjį asmenį – ieškovo tėvą G. K..

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. liepos 24 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
  - 5.1. ieškovas 2017 m. lapkričio 29 d. už 10 000 Eur pardavė butą, prie kurio pirkimo buvo prisidėjęs jo tėvas trečiasis asmuo G. K.;
  - 5.2. dalį gautų pinigų – 5000 Eur – ieškovas 2017 m. lapkričio 30 d. pervedė atsakovui, mokėjimo paskirtyje nurodęs „sąskaitos papildymas“;
  - 5.3. šalys rašytinės paskolos sutarties nebuvo sudariusios, nors įstatymas įtvirtina, kad paskolos sutartis turi būti rašytinė, kai ji viršija šešis šimtus eurų (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.871 straipsnio 1 dalis);
  - 5.4. ieškovas nepateikė jokių įrodymų, kad būtų reikalavęs grąžinti paskolintus pinigus iki kreipimosi į teismą dienos;
  - 5.5. šalis siejo darbiniai santykiai, atsakovas buvo ieškovo darbdavys iki 2018 m. birželio 29 d., šalys viena kita pasitikėjo;
  - 5.6. atsakovas per 2017 metus turėjo 201 008 Eur grynojo pelno, 2017 metų pabaigoje turėjo 59 199 Eur, taigi finansinių sunkumų ir poreikio skolintis iš ieškovo neturėjo;
  - 5.7. atsakovas verčiasi ūkine veikla, turi ūkininko ūkį, 2016–2017 metais suteikė trečiajam asmeniui grūdų pervežimo į supirkimo punktus paslaugas;
  - 5.8. byloje nepateikta įrodymų, kad trečiasis asmuo, kaip jis nurodo, po 2–3 savičių atsiskaitydavo grynaisiais pinigais, nepasirašyta jokių pinigų perdavimo–priėmimo aktų, kvitų;
  - 5.9. trečiasis asmuo 2015 metais turėjo 22 478 Eur, 2016 metais – 8748 Eur, 2017 metais – 11 916 Eur grynojo pelno; 2015 ar 2016 metais jis išsimokėtinai pirkė kombainą, taigi, trečiojo asmens finansinė būklė nebuvo itin gera, pelnas nebuvo ypač didelis, todėl nebūtų galima teigti, kad jis neturėjo finansinių sunkumų ir galėjo iš karto atsiskaityti už atsakovo suteiktas grūdų pervežimo paslaugas;
  - 5.10. ieškovas iki 2019 metų padėdavo savo tėvui vykdyti veiklą, 2017 metais padėdavo darbuotis ūkyje, kartais už jį susitardavo, pavyzdžiui, kad reikalinga išvežti grūdus, taigi, ieškovas turėjo teisę veikti trečiojo asmens vardu.
6. Įvertinęs visas nurodytas aplinkybes, teismas padarė išvadą, kad 5000 Eur buvo pervesti kaip atsiskaitymas už trečiajam asmeniui suteiktas paslaugas, o ne suteikta paskola; nebuvo vienos iš esminių paskolos sutarties sąlygų – įsipareigojimo grąžinti pavedimu gautą pinigų sumą, todėl ieškinys atmestas.
7. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovo apeliacinį skundą, 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimu pirmosios instancijos teismo

sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį patenkino iš dalies: priteisė ieškovui iš atsakovo 5000 Eur skolos ir 1626 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, 5 proc. procesines palūkanas, kitą ieškinio dalį atmetė.

8. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, vertindamas byloje esančius įrodymus, pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 185 straipsnio reikalavimus. Iš byloje esančių įrodymų viseto apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad ieškovas neįrodė, jog paskolos santykiai tarp šalių egzistavo. Tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovas turėjo pareigą nurodyti ir įrodyti, jog ieškovo pervesta 5000 Eur suma disponuoja teisėtai, t. y. tam yra teisinis pagrindas. Atsakovas, trečiajam asmeniui ir ieškovui neigiant skolos egzistavimą, nepateikė į bylą trečiojo asmens skolą atsakovui patvirtinančių įrodymų. Dėl to teisėjų kolegija padarė priešingą išvadą nei pirmosios instancijos teismas – atsakovui neįrodžius teisinio pagrindo gauti 5000 Eur sumą iš ieškovo, vertino tai kaip atsakovo nepagrįstą praturtėjimą ieškovo sąskaita ([CK](#) 6.237–6.242 straipsniai).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

9. Atsakovas kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimą ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2020 m. liepos 24 d. sprendimą, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 9.1. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime nukrypo nuo materialiosios teisės normų, reglamentuojančių nepagrįstą praturtėjimą ir paskolos sutartį bei jų santykį ([CK](#) 6.237, 6.870 straipsniai), taikymo ir aiškinimo praktikos, suformuluotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-403-611/2017. Tenkindamas ieškinį, apeliacinės instancijos teismas rėmėsi aplinkybėmis, nenurodytomis ieškinio faktiniu pagrindu. Ieškovas byloje nei papildomai, nei alternatyviai nesirėmė nepagrįsto praturtėjimo institutu kaip pinigų („skolos“) priteisimo pagrindu ir nepagrįsto praturtėjimo sąlygų apskritai neįrodinėjo, todėl apeliacinės instancijos teismui nebuvo jokio pagrindo ieseiti už šalių teismui pateikto ginčo ribų ir pažeisti atsakovo teises į teisingą teismą, nesuteikiant teisės gintis nuo nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo.
- 9.2. Byloje atitinkamai kilęs ir proceso teisės normų pažeidimo ir šalių dispozityvumo, rungimosi principų apsaugos civiliniame procese klausimas, draudžiantis teismui priimančiam sprendimą peržengti ieškinio ribas: keisti ieškinio dalyką (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo) ar ieškinio pagrindą (negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra).
- 9.3. Apeliacinės instancijos teismas taip pat nesivadovavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluota praktika dėl sąlygų, reikalingų nepagrįsto praturtėjimo institutui taikyti, – sprendime nėra jokios byloje nustatytų ir įvertintų aplinkybių analizės nepagrįsto praturtėjimo teisinių sąlygų taikymo aspektu. Ginčo aplinkybės rodo ir galimą ieškovo veikimą savo rizika, susitarimų su savo tėvu pagal [CK](#) 6.50 straipsnį egzistavimą, tačiau skundžiamame sprendime nėra jokių motyvų šiais teisiškai reikšmingais klausimais.
- 9.4. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime taip pat nukrypo nuo proceso teisės normos, reglamentuojančios draudimą peržengti apeliacinio skundo ribas ([CPK](#) 320 straipsnis), aiškinimo ir taikymo praktikos, nenurodė peržengiantis apeliacinio skundo ribas, savo sprendimą grindė aplinkybėmis, kurios nebuvo nagrinėjimo dalyku nei pirmosios instancijos teisme, nei nurodytos apeliaciniame skunde. Byloje nustatytos teisiškai reikšmingos aplinkybės nėra pakankamos nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančioms teisės normoms taikyti.
- 9.5. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime taip pat nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluoto proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų tyrimą ir vertinimą civiliniame procese, aiškinimo ir taikymo – netyrė ir nevertino ginčo faktinių aplinkybių ir jas patvirtinančių įrodymų, proceso dalyvių paaiškinimų, nes jo išvados apsiriboja tik teiginiais, kad šalių paaiškinimai skiriasi (labiau nedetalizuojant), todėl ieškovas neįrodė paskolos teisinių santykių egzistavimo, o atsakovas neįrodė 5000 Eur sumos gavimo pagrindo. Sprendime nėra jokios pirmosios instancijos nustatytų aplinkybių analizės ir jų vertinimo, jokių argumentų, kurie paneigtų pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą. Pirmosios instancijos teismas laikėsi kasacinio teismo suformuluotų įrodymų tyrimo ir vertinimo reikalavimų, savo išvadas grindė byloje esančiais ir logiškai nustatytais konkrečiais faktais bei jų išsamiu vertinimu.
10. Ieškovas atsiliepimu į atsakovo kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
- 10.1. Kasaciniame skunde nurodytos kasacinio teismo nutartys neatitinka šioje byloje nagrinėjamos situacijos. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-403-611/2017 nenustatytos sąlygos taikyti nepagrįsto praturtėjimo institutą, nes ieškovė reikalavo priteisti jai nepriklausiusius pinigus. Akivaizdu, kad kardinaliai skiriasi faktinės aplinkybės, lėšų pervedimo pagrindas, todėl šia byla remtis nėra teisinio pagrindo.
- 10.2. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad teisinė ginčo šalių santykių kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas šiems santykiams yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai nustatė bylos aplinkybes, tinkamai ir išsamiai jas įvertino, pagal jas taip pat tinkamai kvalifikavo ginčo teisinį santykį ir nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo ribų, kai ieškinys grindžiamas paskolos suteikimo faktinėmis aplinkybėmis

11. Pagal [CPK 135 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, teismui pareiškiamame ieškinyje turi būti nurodyta, *inter alia* (be kita ko), aplinkybės, kuriomis ieškovas grindžia savo reikalavimą (faktinis ieškinio pagrindas), ir ieškovo reikalavimas (ieškinio dalykas).
12. Kasacinis teismas, formuodamas teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, yra nurodęs, kad dispozityvumo principas, įtvirtintas [CPK](#) 13 straipsnyje, nustato civilinio proceso dalyviams teisę laisvai disponuoti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis. Tai reiškia, kad tik asmuo, manantis, jog jo teisės pažeistos, sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokį pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti. Ieškinio elementus privaloma nurodyti kiekviename ieškinyje, nes jie individualizuoja kiekvieną konkretų civilinį ginčą. Faktinis ieškinio pagrindas – tai faktinės aplinkybės (lot. *causa petendi*), kuriomis ieškovas grindžia savo materialųjį teisinį reikalavimą, t. y. ieškinio dalyką. Tinkamas ieškinio dalyko ir pagrindo

suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos nagrinėjimo ribas, taip pat sudaro sąlygas priešingai ginčo šaliai parengti atsikirtimo argumentus (atsiliepimą), taip užtikrinant ginčo šalių procesinio lygiateisiskumo principo įgyvendinimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2011; 2014 m. vasario 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2014 ir jose nurodytą kasacinio teismo praktiką). Bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškinio dalykas, taip pat atsakovo pateikti atsikirtimai į ieškinį. Teismas neturi teisės peržengti bylos nagrinėjimo ribų, apibrėžtų pirmiau įvardytais elementais, išskyrus proceso įstatymo nustatytus atvejus ([CPK 265 straipsnio](#) 2 dalis).

13. Nagrinėjamoje byloje ieškovo ieškinio dalykas suformuluotas kaip prašymas priteisti iš atsakovo pastarajam paskolintą pinigų sumą (5000 Eur), kurios šis negrąžino, o kaip ieškinio faktinis pagrindas nurodytos aplinkybės, kad ieškovas 2017 m. lapkričio 30 d. atsakovui paskolino 5000 Eur, reikalingus perkant techniką darbui, šias lėšas atsakovas žadėjo grąžinti per keturis mėnesius. Ieškovas tokios pozicijos nuosekliai laikėsi tiek pareikšdamas ieškinį, tiek jį nagrinėjant pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose – reikalavimą grindė paskolos sutartinių teisinių santykių su atsakovu faktų, ieškinio netikslino, nenurodė naujų aplinkybių.
14. Paskolos sutartimi viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybėn pinigus arba rūšies požymiais apibūdintus suvartojamuosius daiktus, o paskolos gavėjas įsipareigoja grąžinti paskolos davėjui tokią pat pinigų sumą (paskolos sumą) arba tokį pat kiekį tokios pat rūšies ir kokybės kitų daiktų ir mokėti palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita ([CK 6.870 straipsnio](#) 1 dalis). Paskolos sutartis yra realinė, t. y. ji pripažįstama sudaryta nuo pinigų arba daiktų (paskolos dalyko) perdavimo paskolos gavėjui momento ([CK 6.870 straipsnio](#) 2 dalis). Taigi tam, kad tarp šalių atsirastų teisiniai pinigų paskolos santykiai, turi egzistuoti du juridinę reikšmę turintys faktai: 1) paskolos dalyko (pinigų) perdavimas paskolos gavėjo nuosavybėn; 2) paskolos gavėjo įsipareigojimas tokią pat pinigų sumą grąžinti paskolos davėjui. Šios sąlygos laikomos esminėmis paskolos sutarties sąlygomis, kurių nors vienos nesant paskolos sutartis negali būti laikoma sudaryta. Kasacinio teismo praktikoje yra pažymėta, kad šios aplinkybės byloje dėl paskolos grąžinimo sudaro įrodinėjimo dalyką (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-292-611/2020 14 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
15. Pagal bendrąją įrodinėjimo pareigos taisyklę kiekviena šalis turi įrodyti tas faktines aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus, išskyrus įstatymu nustatytus atvejus, kai aplinkybių, kuriomis remiamasi, nereikia įrodinėti ([CPK 178 straipsnis](#)). Ieškovui, reikšiančiam reikalavimą dėl paskolos grąžinimo, kyla pareiga įrodyti, kad paskolos sutartis buvo sudaryta.
16. Taigi nagrinėjamoje byloje ieškovui pareikšus reikalavimą dėl paskolos grąžinimo, įrodinėjimo dalyką sudarė faktinės aplinkybės, galinčios patvirtinti paskolos sutarties sudarymo faktą: ar pinigai ieškovo buvo perduoti atsakovui kaip paskola ir ar atsakovas įsipareigojo gautus pinigus ieškovui grąžinti. Teisėjų kolegija akcentuoja, kad nagrinėjamoje byloje pagal ieškovo pasirinktą ieškinio reikalavimą dėl paskolos grąžinimo įrodinėjimo dalykas nėra aplinkybės, patvirtinančios, kokie santykiai šalis siejo su trečiuoju asmeniu G. K. (ieškovo tėvu). Ieškovas, vykdydamas jam tenkančią įrodinėjimo pareigą, turėjo įrodyti, kad pinigai atsakovui perduoti kaip paskola ir kad atsakovas įsipareigojo juos grąžinti. Byloje nekilo ginčo dėl to, kad 5000 Eur ieškovas atsakovui pervedė į sąskaitą banke, mokėjimo paskirtyje nurodęs „sąskaitos papildymas“, tačiau atsakovas neigia, jog pinigai jam pervesti kaip ieškovo suteiktos paskolos sutarties dalykas.
17. Aiškindamas paskolos teisinių santykių atsiradimą reglamentuojančias teisės normas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad pinigų pervedimas yra tam tikrų įsipareigojimų vykdymą liudijantis veiksmas, tačiau prievolės, susijusios su pinigų pervedimu, gali kilti ne tik paskolos, bet ir kitokių teisinių santykių pagrindu, pvz., bendro verslo ar partnerystės versle, atsiskaitymų už suteiktas paslaugas, pateiktas prekes ir kt. Banko mokėjimo pavedimas savaime nebūtinai patvirtina paskolos santykius. Kai lėšų pavedimo paskirtis neįvardijama, tai nėra akivaizdus faktas, kad pervedamas būtent paskolos sutarties dalykas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-447-313/2015).
18. Pirmosios instancijos teismas vertino ieškovo nurodytą faktinį ieškinio pagrindą ir iš nustatytų aplinkybių konstatavo, kad ieškovas neįrodė vienos iš esminių paskolos sutarties sąlygų – atsakovo įsipareigojimo grąžinti pavedimu gautus pinigus. Nesant įrodytų paskolos teisinių santykių, nėra ir teisinės prievolės grąžinti paskolą, dėl to pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas dėl paskolos teisinių santykių tarp šalių egzistavimo padarė analogišką išvadą – kad ieškovas paskolos teisinių santykių fakto neįrodė, tačiau ieškinį tenkino kitu pagrindu – atsakovui neįrodžius sutartinio teisinio pagrindo gauti iš ieškovo 5000 Eur sumą – ir vertino tai kaip atsakovo nepagrįstą praturtėjimą ieškovo sąskaita.
19. Kasacinio teismo praktika dėl nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančių normų aiškinimo ir taikymo yra nuosekliai išplėtotą, joje yra išskirtos tokios nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos: 1) turi būti nustatyta, ar atsakovas yra praturtėjęs dėl ieškovo veiksmų; 2) turi būti nustatytas atsakovo praturtėjimą atitinkantis ieškovo turto sumažėjimas (atsakovas turi būti praturtėjęs ieškovo sąskaita); 3) turi būti priežastinis ryšys tarp ieškovo turto sumažėjimo ir atsakovo praturtėjimo; 4) atsakovo praturtėjimui neturi būti teisinio pagrindo (įstatymo, sutarties ir kt.); 5) nepagrįstas praturtėjimas turi egzistuoti pareiškiant ieškinį; 6) šalis, kurios turtas sumažėjo, neturi būti prisijungęs nuostolių atsiradimo rizikos; 7) ieškovas turi negalėti apginti savo pažeistos teisės kitais gynybos būdais, t. y. nepagrįsto praturtėjimo instituto negalima taikyti kaip priemonės, kuria būtų siekiama išvengti kitų [CK](#) normų taikymo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-288-611/2016 67 punktą).
20. Teisėjų kolegija pažymi, kad paskolos sutarties sudarymas ir kito asmens nepagrįstas praturtėjimas įrodinėjami skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis, nes savo esme tai skirtingo pobūdžio teisiniai santykiai, jiems konstatuoti būtina įvertinti konkrečias atitinkamų teisės normų taikymo sąlygas, nustatyti šių sąlygų buvimą patvirtinančias aplinkybes. Bylose dėl paskolos grąžinimo, minėta, įrodinėjimo dalykas yra aplinkybės dėl paskolos sutarties sudarymo, t. y. esminių jos sąlygų egzistavimo – paskolos dalyko perdavimo paskolos gavėjo nuosavybėn ir paskolos gavėjo įsipareigojimo paskolą grąžinti, tačiau atsakovui nekyla pareiga įrodyti pinigų gavimo teisinį pagrindą. Bylose dėl nepagrįsto praturtėjimo ieškovas turi įrodyti, kad atsakovas praturtėjo ieškovo sąskaita, o pareiga įrodyti turto gavimo teisinio pagrindo egzistavimą tenka atsakovui. Pastaroji pareiga grindžiama ne tik bendrąja įrodinėjimo naštos paskirstymo taisykle ([CPK 178 straipsnis](#)), bet ir tuo, kad neigiamų aplinkybių (pagrindo gauti turtą nebuvimo) įrodinėjimas yra sudėtingesnis nei teisę sukuriančių aplinkybių. Kaip nurodė kasacinis teismas, reikalavimas įrodyti, kad atsakovas gavo turtą be teisinio pagrindo, reikštų reikalavimą įrodyti, kad kažko nėra, tačiau teisinis pagrindas gauti turtą gali būti labai įvairus, taigi tai reikštų reikalavimą ieškovui paneigti bet kokią įmanomą atsakovo turto gavimo pagrindą, t. y. įrodyti neįmanomas įrodyti aplinkybes (lot. *probatio diabolica*). Priešingai, jei atsakovas mano, kad gavo turtą esant teisiniams pagrindui, jis turi būti pajėgus įrodyti konkretaus pagrindo buvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 24 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-310/2013](#); 2018 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-30-1075/2018](#) 24 punktą; ir kt.).
21. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas, priimdamas sprendimą, yra saistomas ieškinio pagrindu nurodytų aplinkybių ir negali peržengti ieškinio ribų, t. y. negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali nustatyti tokių aplinkybių, kuriomis, reikšdamas reikalavimą, nesirėmė ieškovas, negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-486/2012](#); 2014 m. balandžio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-278/2014; 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-710-611/2015; kt.).
22. Nagrinėjamoje byloje ieškovas nuosekliai laikėsi pozicijos, kad ginčo šalis sieja paskolos teisiniai santykiai, kurių pagrindu perduoti pinigai turėtų būti priteisti ieškovui, tačiau savo reikalavimo negrindė faktinėmis aplinkybėmis, kad pinigus atsakovui pervedė be teisinio pagrindo, todėl tokios aplinkybės nesudarė įrodinėjimo byloje dalyko ir teismams nekilo pareiga tokias aplinkybes tirti ir vertinti. Ieškinio reikalavimas gali būti patenkintas tik tuo atveju, jeigu teismas pripažįsta įrodytomis faktines aplinkybes, kuriomis jis grindžiamas. Dėl to konstatavęs, kad ieškovas neįrodė savo reikalavimo pagrindo – tarp šalių egzistavusių paskolos teisinių santykių, apeliacinės instancijos

teismas, nesant šalies reikalavimo grąžinti be teisinio pagrindo gautą turta, neturėjo teisinio pagrindo tenkinti ieškinio reikalavimą, remdamasis ieškinyje nenurodytomis aplinkybėmis dėl atsakovo nepagrįsto praturtėjimo.

23. Teisėjų kolegija pabrėžia, kad nors teismas turi pareigą tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius ir pritaikyti faktinei situacijai aktualias teisės normas (teisinį ieškinio pagrindą), tačiau ši teismo pareiga nereikia nei teismo teisės modifikuoti faktinį ieškinio pagrindą (kvalifikuoti kitas, nei nurodytas šalių faktines aplinkybes), nei keisti ieškinio dalyką, peržengiant pareikštus reikalavimus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-328-248/2020](#) 21 punktą). Šiuo atveju ieškovas pasirinko savo teisių gynimo būdą – reikalauti pinigų kaip paskolos grąžinimo, todėl apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo taikyti kito, ieškovo neįrodineto teisių gynimo būdo – be pagrindo įgyto turto grąžinimo. Toks apeliacinės instancijos teismo veikimas nelaikytinas šalių santykių teisiniu kvalifikavimu, kaip nepagrįstai nurodoma atsiliepime į kasacinį skundą. Teismo pareiga tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius reiškia pareigą konkrečiam ginčo santykiui pritaikyti tinkamą teisės normą, atitinkančią faktinį ieškinio pagrindą, t. y. tinkamai kvalifikuoti ieškinyje nurodytas faktines aplinkybes. Nagrinėjama byla nėra susijusi su viešuoju interesu, nėra priskiriama vadinamųjų nedispozityviųjų bylų kategorijai, todėl teismas tokio pobūdžio bylose nėra įpareigotas būti aktyvus įrodinėjimo procese. Be to, ieškovas byloje buvo atstovaujamas profesionalaus teisininko (advokato), kuriam žinomos civilinio proceso teisės normų nuostatos, teisės ir pareigos, civilinių bylų nagrinėjimo tvarka, tačiau nepasinaudojo teise keisti ieškinio pagrindą.
24. Remdamasi išdėstytais argumentais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo išvada dėl atsakovo nepagrįsto praturtėjimo neatitiko ieškovo įrodineto faktinio ieškinio pagrindo. Sutiktina su kasacinio skundo argumentais, jog apeliacinės instancijos teismas, priimdamas sprendimą tenkinti ieškinį jame nenurodytu faktiniu pagrindu, pažeidė šalių dispozityvumo, rungimosi civiliniame procese principus ([CPK](#) 12, 13 straipsniai), draudimą peržengti ieškinio ir apeliacinio skundo ribas reglamentuojančias teisės normas ([CPK](#) 265 straipsnio 2 dalis, 320 straipsnio 2 dalis) ir dėl to priėmė neteisėtą sprendimą ieškinį tenkinti. Tai sudaro pagrindą tenkinti atsakovo kasacinį skundą, panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą ([CPK](#) 359 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

25. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies ([CPK](#) 93 straipsnio 1 dalis).
26. Tenkinus atsakovo kasacinį skundą ir panaikinus Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimą, persikirstytinos apeliacinės instancijos teisme patirtos šalių bylinėjimosi išlaidos. Atsakovas apeliacinės instancijos teisme turėjo 1512,50 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti, šios priteistinos atsakovui iš ieškovo. Ši suma neviršija užmokesčio už advokato teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, nustatyto teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio 8.11 punkte. Kasaciniame teisme atsakovas sumokėjo 113 Eur žyminį mokestį, kitas kasaciniame teisme turėtas bylinėjimosi išlaidas patvirtinančių dokumentų nepateikė. Atsakovui iš ieškovo iš viso priteistinas 1625,50 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, atlyginimas.
27. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 8 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 3,12 Eur tokių išlaidų. Procesinių dokumentų įteikimo išlaidos kasaciniame teisme nesiekia minimalios valstybei priteistinos 5 Eur bylinėjimosi išlaidų sumos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“, redakcija, galiojanti nuo 2020 m. sausio 23 d.). Atsižvelgiant į tai, procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas valstybės naudai nepriteistinas ([CPK](#) 96 straipsnio 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimą panaikinti ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2020 m. liepos 24 d. sprendimą.

Priteisti iš ieškovo A. K. (*duomenys neskelbtini*) atsakovui Ž. Ž. (*duomenys neskelbtini*) 1625,50 Eur (vieną tūkstantį šešis šimtus dvidešimt penkis Eur 50 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Artūras Driukas

Algirdas Taminskas

Dalia Vasarienė